

Lättläst

Lättläst version

Betänkande av Lättlästutredningen

Stockholm 2013

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2013:58

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-598 191 91
Ordertel: 08-598 191 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss – hur och varför. Statsrådsberedningen (SB PM 2003:2, reviderad 2009-05-02)
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som ska svara på remiss.
Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/remiss>

Textbearbetning har utförts av Semantix.

Versioner: Betänkandet utges också i standardversion och som Daisy.

Omslag: Elanders Sverige AB.

Tryckt av Elanders Sverige AB.
Stockholm 2013

ISBN 978-91-38-24000-7
ISSN 0375-250X

Sammanfattning på lättläst svenska

Utredningen om lättläst

Den här statliga utredningen handlar om statens stöd till lättläst.

Regeringen använder utredningen för att besluta om stödet behöver ändras.

I utredningen beskriver vi vad lättläst är och vilka som behöver lättläst.

Vi beskriver vilka som arbetar med lättläst och vilka som behöver stöd från staten.

Vi föreslår också hur stödet till lättläst ska ändras.

Till sist föreslår vi hur ändringarna ska gå till och beskriver vilka konsekvenser de får.

Vad är lättläst?

Lättläst behövs för att alla ska kunna ta del av kulturen, utbildningen och det övriga samhället.

Vi menar därför att man arbetar med frågor som gäller lättläst inom flera politiska områden:

politiken om kultur, politiken om funktionshinder, politiken om demokrati och politiken om utbildning.

Forskningen visar att det behövs olika slags lättlästa texter eftersom människor kan ha svårt att läsa av många anledningar.

Det finns flera olika sätt att beskriva vad som gör en text lättläst.

Centrum för lättläst menar att lättlästa texter bland annat tar hänsyn till vad läsaren redan kan och vet och använder vanliga och enkla ord.

Många som arbetar med lättläst skriver text på olika nivåer, exempelvis lätt, lättare och lättast.

Vilka behöver lättläst?

De som arbetar med lättläst vänder sig oftast till

- personer med olika slags funktionsnedsättningar
- barn som lär sig att läsa
- invandrare som lär sig svenska.

Ofta är det inte personerna själva som frågar efter lättläst, utan till exempel deras föräldrar, lärare eller vårdpersonal. De kallas förmedlare.

Vilka arbetar med lättläst?

Centrum för lättläst har regeringens särskilda uppdrag att arbeta med lättläst.

Men flera myndigheter har också uppdrag som gäller lättläst, till exempel Myndigheten för tillgängliga medier, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Språkrådet och Handisam.

Andra som arbetar med lättläst är exempelvis organisationer för funktionshindrade, folkhögskolor och studieförbund samt företag som säljer böcker och andra medier.

Vilka behöver statens stöd?

Vi som har skrivit utredningen tycker att staten ska fortsätta att ge stöd till lättläst och att stödet ska kunna användas till annat än bara tryckta medier som litteratur och nyheter.

Statens stöd bör **i första hand** gå till de grupper som har allra svårast att läsa och som företagen satsar minst på. De grupperna är de **primära målgrupperna**.

De primära målgrupperna är

- personer med utvecklingsstörningar
- personer med funktionsnedsättningar som gör det mycket svårt att läsa
- personer med demenssjukdomar.

Statens stöd bör **i andra hand** gå till de grupper som också har svårt att läsa men som företagen satsar mer på. De grupperna är de **sekundära målgrupperna**.

De sekundära målgrupperna är

- personer som har enklare svårigheter att läsa och skriva

- personer som nyligen har invandrat till Sverige och kan mycket lite svenska
- personer som är mycket ovana att läsa.

Utredningen föreslår flera ändringar

Vi som har skrivit utredningen föreslår det här:

Flytta stödet till Myndigheten för tillgängliga medier

Statens stöd till lättläst bör flyttas till Myndigheten för tillgängliga medier.

Det behöver också bli tydligare hur uppdraget om lättläst ser ut och vad arbetet med lättläst ska leda till.

Vi menar att det bland annat ska leda till att de primära målgrupperna får lättläst information för att kunna delta i det demokratiska samhället, sprida kultur och förbättra sitt språk.

Skapa ett nationellt kunskapscentrum

Skapa ett nationellt kunskapscentrum för lättläst inom Myndigheten för tillgängliga medier. Centrumet ska också arbeta med annan lättläst kommunikation än texter.

Centrumet ska stödja alla i Sverige som arbetar med lättläst. Det ska ta fram gemensamma riktlinjer för lättläst. Det ska också samla och sprida kunskap om lättläst och samarbeta med dem som arbetar med lättläst både i Sverige och i andra länder.

Arbeta för de primära målgrupperna

Kunskapscentrumet ska alltid i första hand arbeta för de primära målgrupperna. Om centrumet planerar att ta fram lättläst material ska de först undersöka om något företag redan har gjort det. Om centrumet tar fram material kan också andra än de primära och sekundära målgrupperna använda och köpa materialet.

Sprid kunskap och material

Kunskapscentrumet ska öka kunskapen om lättläst och sprida lättläst material till målgrupperna och förmedlarna. Bland annat ska centrumet ha en databas för allt lättläst material.

Skapa ett brukarråd

Brukarna är de som använder det lättlästa materialet

och det är viktigt att lyssna på vad de tycker.
Vi vill därför skapa ett brukarråd inom kunskapscentrumet med personer från de primära målgrupperna och deras organisationer.

Använd ny teknik

Kunskapscentrumet ska följa och använda ny teknik som är bra för dem som behöver lättläst. De som utvecklar den nya tekniken behöver också kunskap om vad målgrupperna för lättläst kan och behöver.

Fortsätt att ge ut 8 SIDOR

Kunskapscentrumet ska fortsätta att ge ut nyhetstidningen 8 SIDOR. Tidningen ska vända sig till de personer som har stora svårigheter att läsa.

Ge ut litteratur i första hand för vuxna

Kunskapscentrumet ska ansvara för att ge ut lättläst litteratur som inte något företag vill ge ut. Litteraturen ska i första hand vända sig till vuxna i de primära målgrupperna. Det beror på att det redan finns flera företag som ger ut lättläst litteratur för barn och unga. Centrumet kan ge ut litteratur för barn och unga om det finns någon särskild grupp som företagen inte satsar på.

Gör Lättläst-tjänsten till ett privat företag

Lättläst-tjänsten är en del av Centrum för lättläst. Vi tycker att Lättläst-tjänsten ska göras till ett privat företag som fungerar på samma villkor som andra språkföretag.

Ta bort uppdraget att främja lättläst i skolan

Det finns i dag ett särskilt uppdrag att främja lättlästa nyheter och böcker i skolan. Vi tycker att det uppdraget ska tas bort.

Granska lättläst samhällsinformation

Lättläst samhällsinformation från myndigheterna ska följas upp och granskas så att de som behöver lättläst kan förstå den. Vi föreslår att Handisam får uppdraget att göra det.

Hur ska det gå till?

Kunskapscentrumet för lättläst kan starta 1 januari 2015.

Det visar utredningens tidsplan.

Styrelsen för Centrum för lättläst bör sitta kvar fram till dess.

Direktören för Centrum för lättläst bör bli chef för kunskapscentrumet.

Den övriga personalen går över enligt lagen om anställningsskydd och får samma villkor som tidigare.

Vad kostar det?

De pengar som tidigare har gått till Centrum för lättläst

går i stället till Myndigheten för tillgängliga medier.

Det blir alltså inte dyrare för staten.

Att slå ihop två verksamheter kostar mer på kort sikt

men kan spara pengar på lång sikt.

Om det blir pengar över på lång sikt

bör de användas till att utveckla det nya kunskapscentrumet.

Vad får det för konsekvenser?

Statens stöd ska gå till de grupper som mest behöver lättläst.

De kommer att få ett större utbud av lättläst material

och mer inflytande genom brukarrådet.

Vi tror att företagen då kommer att satsa mer

på de grupper som behöver lättläst

men som kan läsa lite svårare texter.

Det nya kunskapscentrumet innebär också

att alla som arbetar med lättläst kan vända sig dit

för att få råd och kunskap om lättläst.